

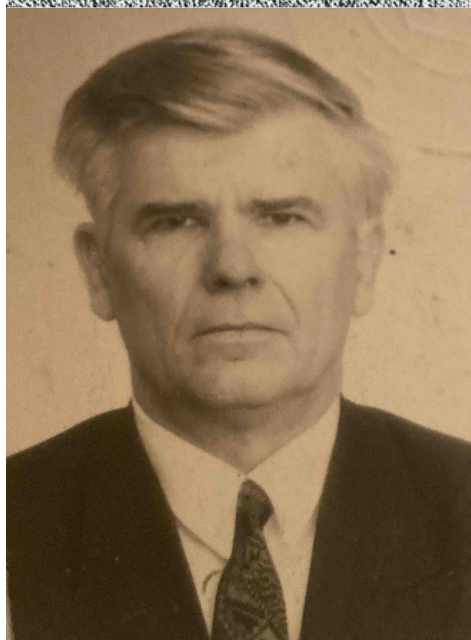
АННІНКОВ Ігор,

кандидат історичних наук,

Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН (м. Київ, Україна)

goalan93@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6642-8048>

КРИВОРУЧКО Іван,

кандидат економічних наук, доцент,

Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН (м. Київ, Україна)

innovat@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАЛУЗЕЙ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ В ПОТОЦІ ПУБЛІКАЦІЙ 1991–2020 рр.

Під час аналізу структури потоку публікацій з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей агропромислового виробництва України, сформованого впродовж 1991–2020 рр., шляхом застосування спеціально розробленого методологічного підходу, його було розподілено на два окремі потоки – наукових праць з фундаментальних проблем і публікацій прикладного характеру. Встановлено значне превалювання наукових праць з профільних фундаментальних проблем над публікаціями, присвяченими імплементації результатів розробок цієї фундаментальної проблематики. Даний момент на ґрунті результатів аналізу динаміки джерел досліджуваного публікаційного потоку дозволив зробити висновки щодо

інерційності процесу розробок концептуальних питань організації інформаційного забезпечення агропромисловості в Україні протягом досліджуваного періоду, що призводило до втрати отриманими результатами своєї актуальності. Головною причиною цього стали стихійне утворення та організаційна дезформалізація структури, спеціалізованої на профільних фундаментальних дослідженнях, що не дозволяло достатньою мірою концентрувати відповідні наукові ресурси та визначати актуальний вектор їхнього спрямовування.

Ключові слова: *публікаційна активність, публікаційний потік, фундаментальні дослідження, суб'єкт наукової діяльності, наукові ресурси.*

CONCEPTUAL ISSUES OF ORGANIZING INFORMATION SUPPORT FOR THE BRANCHES OF AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION OF UKRAINE IN THE FLOW OF PUBLICATIONS 1991–2020

In the course of analyzing the structure of the flow of publications on the conceptual issues of organizing information support for the sectors of agro-industrial production in Ukraine during 1991–2020, by applying a specially developed methodological approach, it was divided into two separate streams – scientific works on fundamental problems and publications of an applied nature. Significant prevalence of scientific papers on specialized fundamental topics over publications devoted to the implementation of the results of the development of these fundamental problem has been established. This moment on base of the results of the analysis of the dynamics of the sources of the studied publication flow, made it possible to draw conclusions regarding the inertia of the process of developing conceptual issues of organizing information providing for the agricultural industry in Ukraine during the studied period. The main reason for this was the spontaneous emergence and organizational disformalization of a structure specializing in specialized fundamental research, which did not allow sufficient concentration of relevant scientific resources and determining the current vector of their orientation.

Keywords: *publication activity, publication flow, fundamental research, subject of scientific activity, scientific resources.*

Постановка проблеми. Публікаційна активність з певних наукових проблем є індикатором їх актуальності, а у випадках, коли ці проблеми безпосередньо стосуються умов життєдіяльності, – ще й відображенням поточного рівня суспільної зацікавленості у вирішенні тих питань, на задоволення яких спрямовуються відповідні профільно орієнтовані наукові ресурси. Агропромислове виробництво (АПВ) якраз відноситься до числа тих секторів економіки, результати функціонування котрих безпосередньо визначають умови життєдіяльності, причому здійснюють це на безперервній основі. Поза тим, у середині всієї науково-технічної проблематики, спрямованої

на підвищення ефективності роботи галузей АПВ, існують як мінливі, так і перманентні проблеми, що впливають на розвиток усіх сфер агропромисловості одночасно. До перманентних, з числа визначальних для всього АПВ, можна віднести проблему організації його інформаційного забезпечення, оскільки ступінь ефективності агровиробництва прямо визначається ефективністю його інформаційного забезпечення, а підвищення ефективності першого є перманентним завданням агропромисловості. Отже, зважаючи на це, а також на безупинність ходи науково-технічного прогресу, системи інформаційного забезпечення (СІЗ) АПВ вимагають постійних вдосконалень, а у випадках суттєвих зрушень у суспільно-економічному або науково-технічному розвитку – то й докорінних перебудов їх концептуальних основ.

В Україні такого роду зрушення відбулися із набуттям нею незалежності в 1991 р., що супроводжувалося відходом від «радянської» моделі управління економікою та науково-технічним розвитком, основними проявами чого стали: набуття самостійності в формуванні власної науково-технічної політики, перехід до ринкових економічних відносин і прискорена інформатизація українського суспільства на базі широкого використання сучасних інформаційних технологій світового рівня – персональних комп'ютерів, гаджетів, Інтернету та різного призначення баз даних, зорієнтованих на використання віддаленими користувачами. Звідси, аналіз процесу публікаційної активності з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей вітчизняного АПВ упродовж обраного історичного відтинку дозволяє простежити характер хронологічного розподілу науково-технічних ресурсів, витрачуваних на розробку відповідних концептуальних засад. Зважаючи на сьогоденну відсутність ефективної СІЗ української агропромисловості, результати даного аналізу стають **актуальними**, оскільки надають можливість узагальнити наявний відповідний досвід, використання якого, у свою чергу, сприятиме оптимізації зусиль на створення ефективної СІЗ галузей АПВ України в найближчій перспективі. Між тим, аналіз публікаційної активності є доволі об'ємною науковою роботою, упродовж якої мають бути досліджені

багато наукометричних показників, а в нашому випадку – ця обставина посилюється обраним достатньо тривалим хронологічним періодом. Тож, доцільним вбачається розділити означений аналіз на певні етапи відповідно аспектам публікаційної діяльності, що сприятиме діалектиці узагальнення предмету дослідження в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений пошук наукометричних або історичних досліджень, присвячених вивченню публікаційної активності у сфері розробок концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей АПВ показав наявність лише однієї праці [1]. Однак у ній розглянуто лише загальну динаміку профільної публікаційної активності, без структурного аналізу відповідного тематичного потоку, що надає підстав брати дослідження [1] за основу динамічних розрахунків, але не дозволяє досягти мети нашої розвідки.

Метою даної статті є з'ясування порядку задіяння наукових ресурсів до розробки концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей АПВ України впродовж визначених хронологічних меж на підставі аналізу структури потоку тематичних публікацій. Задля досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**: 1) на підставі спеціально розробленого методологічного підходу відокремити в досліджуваному потоці профільних публікацій праці, спрямовані на створення концептуальних засад інформаційного забезпечення АПВ від праць стосовно імплементації цих засад та відстежити динаміку перших; 2) проаналізувати генезу джерел публікацій результатів розробок концептуальних засад інформаційного забезпечення української агропромисловості в 1991–2020 рр.

Виклад основного матеріалу. На підставі аналізу загальної динаміки публікаційної активності з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення АПВ в Україні протягом 1991–2020 рр. було припущено, що неспроможність створення в цей період ефективної відповідної системи зумовлена насамперед практикованим ситуативним підходом до розробки її концептуальних засад [1]. Адже цей процес має бути перманентним і зі сталим

ступенем інтенсивності, а дискретність і ситуативна динамічність є притаманними іншому процесу – процесу впровадження цих засад. Означена сталість зумовлюється, в першу чергу, незмінністю необхідного рівня ґрунтовності при розробці вказаних засад, що досягається уже давно визначеними: а) науковою методологією – видами потрібних фундаментальних досліджень кожного з питань, що складають вирішувану проблему в цілому; б) науковою практикою – усереднених термінів тривалості таких досліджень. Разом з тим, розробки фундаментальної проблематики СІЗ АПВ потребують від суб'єктів здійснення такої діяльності не лише потужного профільного інтелектуального потенціалу, а й досвіду імплементації ним своїх знань, термін нагромадження якого є співставним (якщо не більшим) з термінами існування концепцій таких систем. Тож, ситуативне залучання до розробки концептуальних питань організації інформаційного забезпечення АПВ недосвідчених на цьому суб'єктів наукової діяльності об'єктивно значно знижує якість отриманого сукупного результату відповідних досліджень (навіть до негативної), хоч і пришвидшує його набуття. Звідси, первинно в розробках концепцій СІЗ АПВ беруть участь досвідчені на цьому суб'єкти наукової діяльності в їх певній історично укладеній на цей момент кількості, що закріплює сталість цього процесу. У свою чергу, дані суб'єкти, виходячи з нагромадженого ними досвіду і знань, наперед визначають обсяги вирішуваних завдань при розробці нових або вдосконаленні існуючих концептуальних питань організації інформаційного забезпечення АПВ, а зважаючи на передбачуваний час ефективного функціонування попередніх засад СІЗ АПВ – необхідні для своєчасного здійснення цих обсягів робіт сили та засоби.

За вказаним порядком і формується стала інтенсивність процесу розробки концептуальних засад інформаційного забезпечення АПВ, але у випадках, коли реальний час ефективного функціонування попередніх концептуальних засад СІЗ АПВ виявляється меншим від передбачуваного або розробка нових розпочинається із запізненням, цілком можливим є виникнення явища ситуативного збільшення ступеня інтенсивності таких досліджень. Це

досягається як перерозподілом своїх ресурсів первинними суб'єктами здійснення відповідної діяльності, так і долучанням до неї інших – до того не спеціалізованих на ній учасників, при цьому останнє відбувається як за ініціативи перших, так і за власної кон'юнктурної ініціативи других. У будь-якому випадку, збільшення ступеня інтенсивності процесу розробки концептуальних засад інформаційного забезпечення АПВ супроводжується підвищенням тематичної публікаційної активності. Однак у загалі далеко не всі тематичні публікації стосуються саме фундаментальних питань формування ефективних СІЗ АПВ, досить велика їх кількість присвячена втіленню відповідних концепцій, тобто, для організації інформаційного забезпечення АПВ – є результатами прикладних досліджень, і ситуативне зростання обсягів таких праць, як ми вже згадували, є цілком природним. Тож, для з'ясування справедливості припущення щодо практикованого впродовж обраних хронологічних меж ситуативного підходу до розробки засад організації інформаційного забезпечення АПВ необхідно розглянути структуру тематичного публікаційного потоку, відокремивши в ньому праці фундаментального характеру від прикладних. проте зробити це як з об'єктивних, так і з суб'єктивних причин досить складно.

Об'єктивно, результати досліджень публікуються в різних видах і формах видання, обсяги інформації і характер якої в котрих передбачені: Законами України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та «Про вищу освіту», ДСТУ 3017:2015, Постановою Президії Вищої атестаційної комісії України № 7-05/1 від 15.01.2003 р. та іншими загальнодержавними, міжвідомчими і відомчими нормативними актами [2; 3; 4; 5]. Втім, вказані нормативні документи чітко регламентують сенсом лише видання прикладних результатів досліджень, та й те – тільки в певному, очевидному своєю прикладною сутністю, сегменті таких (інструкції, посібники тощо). Решта ж публікацій на предмет фундаментальності розглянутих у них питань має оцінюватися фахівцями шляхом аналізу їх змісту, що, з огляду на вже оцінену в праці [1] профільну публікаційну активність протягом обраного хронологічного періоду,

потребує дуже великого часу та, зважаючи на суб'єктивність та мінливість підходів фахівців до критеріїв фундаментальності, є проблематичним у принципі. Тому для оцінки змін структури тематичного публікаційного потоку впродовж обраного хронологічного відтинку необхідно використовувати ймовірнісні критерії фундаментальності розглянутих у профільних публікаціях питань, ступінь коректності яких є незалежним від суб'єктивних поглядів на зміст досліджуваної в наукових працях проблематики. З огляду на відсутність у наукометрії чітких методів визначення таких критеріїв, їх обрання стає основоположним моментом в дослідженні піднятого в цій публікації питання, що вимагає розробки спеціального методологічного підходу.

Даний підхід був започаткований і застосований нами до вже здійсненої в праці [1] вибірки відповідних профільних публікацій, в якій, насамперед, було розмежовано фундаментальні та прикладні наукові праці, виходячи з приписів раніше згаданих нормативних документів [2-5]. Використання саме цієї вибірки дозволило більш коректно проаналізувати структуру потоку публікацій з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей агропромислового виробництва України в 1991–2020 рр. на тлі результатів аналізу динаміки відповідної публікаційної активності. Розподіл праць за визначеними об'єктивними нормативними параметрами надав спроможність з'ясувати, що лише 17,5 % первинної вибірки складають видання однозначно прикладного характеру, внаслідок чого її значного зменшення для подальшого аналізу не відбулося. Тож, для оптимізації похідної вибірки з первинної були виокремлені дисертаційні праці та монографії, питома вага яких у первинній вибірці склала 11,5 %, і прикладний або фундаментальний характер досліджуваної проблеми в яких вказаний прямо – поставленими метою та завданнями. У результаті аналізу цілей та завдань цих наукових праць було з'ясовано, що лише трохи більше половини дисертацій та монографій стосуються фундаментальної проблематики організації інформаційного забезпечення галузей агропромислового виробництва. Звідси, ще 6,1 % публікацій у первинній вибірці виявилися такими, що мають однозначно

прикладний характер, і спрямовані не на розробку відповідних концептуальних основ, а на їх впровадження. Таким чином, оптимізація первинної вибірки профільних публікацій за однозначними критеріями фундаментальності розглянутих у них питань показала, що присвячених створенню концепцій СІЗ АПВ у ній – тільки 7,9 %, а однозначно присвячених втіленню цих концепцій – 27,6 %.

З огляду на вище наведені результати, для подальшого розмежування за необхідними нам критеріями вже похідної вибірки став потрібен аналіз близька 800 наукових праць, виконаних у різних форматах видання та присвячених окремим концептуальним питанням організації інформаційного забезпечення галузей АПВ, прикладний або фундаментальний характер яких є дискусійним навіть для компетентних у відповідній тематиці фахівців. Указана ситуація спонукала нас до визначення зовнішніх ознак фундаментальності розглянутих в аналізованих публікаціях питань шляхом опосередкованої формалізації характеру їх науково-дослідної глибини. Так, до наукових праць присвячених висвітленню окремих базових елементів створення концепцій СІЗ АПВ були віднесені всі ті публікації похідної вибірки, інформація з яких використовувалася в раніше визначених нами фундаментальними монографіях та дисертаціях, зосереджених у вибірці первинній. Решту ж наукових публікацій похідної вибірки нами було прийнято присвяченими впровадженню концептуальних засад організації інформаційного забезпечення галузей АПВ. Безумовно, що такий підхід виключив з числа визначених нами наукових праць з фундаментальних питань профільної тематики ті публікації, котрі, будучи такими, з тих чи інших причин не потрапили в поле зору авторів розглянутих монографій та дисертацій, але інформація з яких міститься в монографіях та дисертаціях невиявлених під час нашого дослідження. Проте з іншого боку, авторами кола обраних нами дисертацій та монографій використовувалася інформація не лише з публікацій щодо фундаментальної профільної проблематики, а й з прикладної. Тому, зважаючи на вже встановлену і наведену в попередньому абзаці тенденцію кількісної переваги досліджень прикладної

тематики над фундаментальною, ми можемо з достатнім ступенем впевненості припускати, що обсяг тих невизнаних нами у похідній вибірці публікацій з розробки концептуальних питань організації інформаційного забезпечення агропромисловості, які, в дійсності, є такими, з лихвою перекривається тими, котрі, насправді, присвячені впровадженню цих питань, але внаслідок специфіки застосованого методологічного підходу потрапили до множини своїх антиподів.

Отже, результати нашого аналізу структури потоку публікацій з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузевий АПВ України в 1991–2020 рр. заздалегідь набувають тенденційності в бік дещо більш позитивного висвітлення рівня системності відповідної дослідницької діяльності від того, який спостерігався в історичній реальності. Однак науковій методології притаманним є нечасте застосування при вивченні фундаментальних проблем інформації дискретної актуальності, що дозволяє твердити про використання в обраних нами монографіях та дисертаціях лише співактуальних відомостей прикладного характеру – для забезпечення причинно-наслідкової аргументації досліджуваних концепційних змін. Звідси, використовувані в такому випадку публікації є результатом достатньо глибоких досліджень, можливо навіть й здійснених за допомогою фундаментальної наукової методології, хоч і прикладних за своїми метою та завданнями. Тому, ми не вважаємо очікувану величину ступеня вказаної вище погрішності настільки великою, щоб вона докорінно викривила історичну картину ходи процесу організації розробки концептуальних засад СІЗ АПВ України впродовж обраного хронологічного періоду. До того ж, як уже згадувалося, в аналізі структури тематичного публікаційного потоку важливим є з'ясування джерел його продукування, плинність яких на тлі динаміки загальної профільної публікаційної активності відкоригує зазначену історичну картину.

Таким чином, при застосуванні прийнятого нами методологічного підходу до розподілу як первинної, так і похідної вибірок профільних публікацій відповідно ступеню фундаментальності розглянутих в них

тематичних питань, хроніка структурованого процесу публікаційної активності набуває графічного відображення, приведеного на рис. 1. З графіку видно, що публікаційна активність у площині фундаментальної проблематики СІЗ АПВ, на відміну від профільної публікаційної активності в цілому, з 1991 р. в Україні почала зростати. Однак з 1993 р. її динаміка стала уривчастою, як і динаміка профільної відповідної активності загалом, і зберігалася такою аж до 2020 р., попри те, що остання в період 2004–2012 рр. – набула сталий застійний характер.

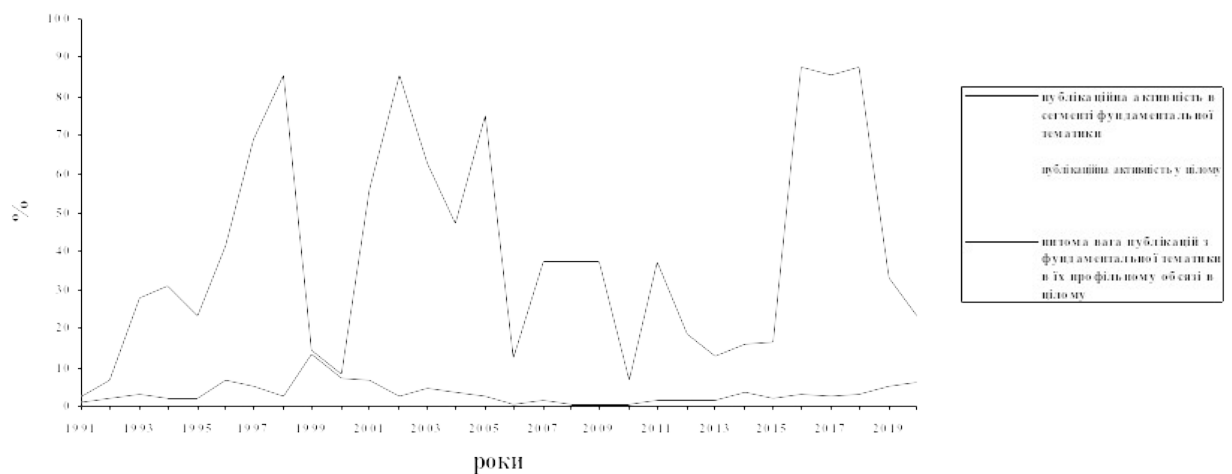

Рис. 1. Видання з фундаментальної тематики в загальному потоці публікацій з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей АПВ України в 1991–2020 рр.

Менша амплітуда між історичними максимумом та мінімумом публікаційної активності в сфері досліджень концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей АПВ у зрівнянні з публікаційною активністю в сфері втілення їх результатів, стала наслідком притаманної динаміці фундаментальної наукової діяльності в цілому більш інерційного характеру. Проте уривчастість ходи процесу розвитку публікаційної активності в царині фундаментальних профільних питань навіть на етапі, коли дана активність стабілізувалась у цілому (2004–2012 рр.), свідчить про те, що повністю сталого характеру інтенсивності тематичної фундаментальної наукової діяльності впродовж усього досліджуваного часового відтинку досягти не вдалося. І якщо до 2000-х років це, почасти, пояснювалося

становленням самостійної української наукової думки в сфері інформаційного забезпечення агровиробництва, то стосовно наступного періоду вплив даного фактору навряд чи можна вважати визначальним. Тож, як ми можемо припустити вважаючи динаміку публікаційної активності індикатором відповідної наукової діяльності, причини розбалансованості першої стали наслідком невпорядкованості другої, що, однак, потребує вивчення джерел надходження відповідних проблемно орієнтованих публікацій.

Для з'ясування джерел формування потоку інформації щодо питань розробки концептуальних засад інформаційного забезпечення АПВ було предметно проаналізовано сформовану остаточну вибірку. Під час даної розвідки було виявлено достатньо часті розбіжності між суб'єктами, в яких здійснювалася відповідна науково-дослідна діяльність та суб'єктами, що публікували результати таких досліджень. Цей феномен почасти пояснюється суто нюансами організаційно-технічних спроможностей вказаних суб'єктів у видавничій справі, але в більшості випадків – долучанням до профільних досліджень певних науковців, працевлаштованих у тих наукових установах, котрі на момент підготовки цими окремими науковцями тематичних публікацій ще не встигли відповідно спеціалізуватися в цілому або не робили такої спеціалізації взагалі. У свою чергу, часта відсутність у розглянутих нами виданнях вказівок на місце виконання авторами своїх досліджень значно утруднила суцільне ідентифікування наукових установ, фахівці яких протягом обраних тут хронологічних меж займалися розробкою концептуальних засад СІЗ АПВ. Тому, в даній праці такі неідентифіковані суб'єкти наукової діяльності при аналізі джерел надходження проблемно орієнтованих публікацій були класифіковані як «інші». Також, до цієї категорії, але лише в стосунку до кожного окремого з розглянутих років, нами були віднесені й ті суб'єкти наукової діяльності, питома вага публікацій співробітників яких протягом відповідного року склала менше 1 % в загальному обсязі тематичних праць.

Безумовно, окреслений методологічний підхід не можна віднести до методології точних розрахунків, однак і вибірка, до якої він застосований теж

не відноситься до розряду вичерпних, що дозволяє говорити за їх цілковиту адитивність. Утім, метою та завданнями даної статті стоять не точні, а трендові розрахунки, внаслідок чого сформовані в таб. 1 результати відповідної кліометрії є цілком достатніми для їх здійснення, хоч напевне мають погрішності як у хронологічних, так і в категоріальних показниках. Однак згадані погрішності знаходяться у площині відносних вимірювань, тож значно нівелюються по своїй величині через практично однаковий ступінь точності вимірюваних вихідних величин, відношення яких вони й являють. Таким чином, отримані нами результати кліометрії достатньо повно відбивають характер досліджуваних процесів і можуть бути прийнятими за основу.

Таблиця 1

Умовна питома вага (%) установ-суб'єктів наукової діяльності в формуванні потоку публікацій з фундаментальних проблем організації інформаційного забезпечення агропромислового виробництва в Україні

Установи*	РОКИ														
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ІАЕ	12	15	40	47	47	80	80	70	50	50	70	80	80	80	57
ННСГБ	80	80	50	47	47	15	15	15	5	5	5	6	12	10	37
Інші	8	5	10	6	6	5	5	5	5	5	5	6	8	10	6
НАН	інші	інші	інші	інші	інші	інші	інші	2	10	10	5	3	інші	інші	інші
ЛНАУ	інші	інші	інші	інші	інші	інші	інші	4	10	10	5	3	інші	інші	інші
НУБІП	інші	інші	інші	інші	інші	інші	інші	4	20	20	10	2	інші	інші	інші
УСЬОГО	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Установи*	РОКИ														
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ІАЕ	57	70	70	70	70	70	70	65	60	45	45	47	50	43	47
ННСГБ	37	27	27	27	27	27	27	22	10	37	37	42	43	51	47
Інші	6	3	3	3	3	3	3	3	6	6	6	5	4	6	6
ТДАУ	інші	інші	інші	інші	інші	інші	інші	5	12	6	6	3	2	інші	інші
МНАУ	інші	інші	інші	інші	інші	інші	інші	5	12	6	6	3	1	інші	інші
УСЬОГО	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

* *Прийняті аббревіатури назв установ на 2020 р.:* ІАЕ – Інститут аграрної економіки НААН; ЛНАУ – Луганський національний аграрний університет; НАН – Національна академія наук України; ННСГБ – Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН; НУБІП – Національний університет біоресурсів і природокористування України; МНАУ – Миколаївський національний аграрний університет; ТДАУ – Таврійський державний агротехнологічний університет.

Отже, аналіз джерел публікаційної активності з фундаментальної проблематики інформаційного забезпечення АПВ, результати якого надані в таб. 1, показує, що впродовж 1991–2020 рр. в Україні лише два суб'єкти наукової діяльності – Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН та Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААН проявляли таку на постійній основі в значних обсягах, хоч і з змінною інтенсивністю. Ще п'ять: ЛНАУ; НАН; НУБІП; МНАУ та ТДАУ – мали в своїй

історії періоди, коли обсяги їх досліджуваної нами публікаційної активності були зрівняними з відповідними показниками ІАЕ та ННСГБ, проте ці періоди були нетривалими і не системними. В решту часу публікації з розробок концептуальних питань в цих суб'єктах науково-дослідної діяльності генерувалися із тим же ступенем інтенсивності, що й у тих, котрі увійшли в категорію «інші». В кожному з останніх, у свою чергу, профільна публікаційна активність проявлялася спорадично і в обсягах, що складали менше 1 % усього обсягу щорічно виданих тематичних публікацій.

Якщо ж спроектувати дані таб. 1 на графіки рис. 1, можна стверджувати, що на інтенсивність досліджень, пов'язаних із розробкою концептуальних засад інформаційного забезпечення АПВ в Україні впродовж 1991–2020 рр. впливала не стільки відповідна діяльність проваджена окремими вченими багатьох установ, скільки консолідована цілеспрямована праця певних установ. Взагалі-то, це: а) підтверджує викладену на початку даної статті закономірність первинної участі в розробці фундаментальних питань досвідчених на цьому суб'єктів науково-дослідної діяльності; б) свідчить, що в Україні сформувалася основа оптимальної організаційної структури, спрямованої саме на розробку концептуальних засад СІЗ АПВ. Разом з тим слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду було досягнуто й сталої інтенсивності відповідних робіт, сукупно проваджених основними складовими елементами цієї структури, але стосовно конкретно проваджених кожним з цих елементів розробок такої ж сталої інтенсивності домогтися не вдалося, що свідчить про відсутність між ними чіткої координації дій. Утім, різноаспектність проваджених тематичних досліджень ІАЕ та ННСГБ компенсувала брак вказаної координації збереженням широти спектру сукупно досліджуваних питань, хоч при цьому зростання ступеня сукупної інтенсивності таких досліджень й не відбулося. Тобто, та розбалансованість протягом 2004–2012 рр. динаміки публікаційної активності в площині фундаментальної тематики інформаційного забезпечення АПВ, за яку йшло вище, була викликана розкоординованістю дослідницьких дій між основними суб'єктами їх здійснення, а також між ними та поточно

залученими до таких дій установами. Наслідком цієї розкоординованості ставали ситуативні сплески інтенсивності розробок одних окремих концептуальних засад інформаційного забезпечення АПВ, але в ущерб інтенсивності розробок інших. У результаті відбувалося дискретне і незначне підвищення загальної активності публікацій результатів профільних фундаментальних досліджень.

Між тим, протягом розглянутого хронологічного періоду спостерігається й етап скоординованих профільних дослідницьких дій між більшістю суб'єктів їх провадження. Так, на рубежі 1990-х – 2000-х років завдяки діяльності «Всеукраїнської спілки інформаційних фахівців (ВСІФ) АПК» удалося на певний час консолідувати діяльність розробників окремих концептуальних питань інформаційного забезпечення АПВ, чому сприяли як відповідна активність ІАЕ – ініціатора ВСІФ АПК, так і утворена в аграрному секторі України поточна обстановка [6]. Відхід від радянських форм організації сільського господарства призвів до розростання мережі агроформувань, а подальший розвиток ринкових відносин посилив якість змін умов функціонування агровиробників, при цьому дані процеси відбувалися на тлі інтенсифікації інформатизації суспільства. Усе це разом вплинуло на виникнення нагального попиту на нову концепцію інформаційного забезпечення АПК, що й зумовило зустрічні дії на формування відповідної пропозиції.

Аналогічний вище наведеному момент виникнув і в 2010-і роки, але вже на хвилі розгортання в Україні процесів євроінтеграції та цифровізації, проте на цей раз органу, консолідуючого зусилля всіх розробників концептуальних засад СІЗ АПВ не виявилось. Звідси, якщо в попередньо згаданий хронологічний відтинок частка ІАЕ та ННСГБ у продукуванні публікацій, присвячених фундаментальній проблематиці інформаційного забезпечення АПВ знижувалася до 55 %, а решту джерел таких публікацій становили інші суб'єкти наукової діяльності, то в 2010-і роки за ІАЕ та ННСГБ зберігалось понад 70 % відповідної публікаційної активності. При цьому, відновлення підвищеної

публікаційної активності в 2010-х роках тими установами с числа «інших», де це явище спостерігалось на рубежі 1990-х – 2000-х років не відбулося, і їм на заміну прийшли інші суб'єкти наукової діяльності з цієї категорії.

Таким чином, ми можемо констатувати, що суттєва диверсифікація суб'єктів фундаментальної наукової діяльності в царині інформаційного забезпечення АПВ в Україні дійсно відбувалася на етапах, коли попередні відповідні концептуальні засади втрачали свою актуальність. І ця диверсифікація за її цілеспрямованої організації була більшою, ніж за стихійного утворення, хоча останнє підтверджує об'єктивність явища розширення суб'єктів наукової діяльності в перелічених на початку цієї статті випадках. Разом з тим, з огляду на графік питомої ваги публікацій з фундаментальної проблематики в усьому їх профільному обсязі (рис. 1), можна стверджувати, що між диверсифікацією суб'єктів наукової діяльності та динамікою цієї питомої ваги нема ніякого зв'язку. Даний факт дає підстави вважати, що розширення кола розробників концептуальних засад СІЗ АПВ веде до інтенсифікації фундаментальних досліджень у цій царині лише тоді, коли вони передують фазі їх потрібного запровадження. Коли ж ця фаза пройдена або вже настала, а концептуальні засади їх вітчизняними розробниками на цей момент виявляються не сформованими або сформованими на рівні, недостатньому для їх ефективної імплементації, інтенсифікація відповідних фундаментальних досліджень втрачає сенс, оскільки настає потреба в уже нових, орієнтованих на відмінні від поточних умов обігу інформації, концептуальних засадах. Отже, питома вага публікацій з фундаментальної тематики в загальному обсязі праць, присвячених концептуальним засадам СІЗ АПВ протягом досліджуваного періоду має стрибкоподібну динаміку (рис. 1) саме тому, що розробка відповідних проблем не носила випереджаючого характеру, принаймні для всього обсягу цієї проблематики, хіба що за виключенням етапів 1991–1993 рр. та 1998–2002 рр. Звідси, у решту часу розроблені українськими вченими концептуальні засади СІЗ АПВ не набували або комплексності, або актуальності, через що або впроваджувалися частково,

або не впроваджувалися зовсім. Наслідком чому ставали часті і чисельні зміни пріоритетів профільних фундаментальних досліджень (стрибкоподібність вище згаданого графіку на рис. 1) та їх протиприродне значне превалювання над покликаними на імплементацію отриманих фундаментальних результатів прикладними розробками (знов-таки за виключенням початку 1990-х років та рубежу 1990-х – 2000-х років). Тож, висока питома вага публікацій з фундаментальної тематики протягом 1991–2020 рр. свідчить радше не за інтенсивність таких досліджень на цьому хронологічному відтинку, а навпаки – за інертність, через що їх сукупний результат у більшості випадків втрачав свою актуальність для впровадження, індикатором чому стала понижена публікаційна активність у царині відповідної прикладної тематики.

Висновки. Аналіз структури потоку публікацій з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей АПВ України впродовж 1991–2020 рр. лише почасти підтвердив припущення про неспроможність створення в цей період ефективної відповідної системи з-за практикованого ситуативного підходу до їх розробки. Ситуативність в даному питанні дійсно була постійно присутньою, але стосувалася вона більшою мірою актуальності розроблюваної проблематики, а меншою – організації цього процесу, що сформувалася на сталій основі за класичною структурою з провідних та допоміжних суб'єктів наукової діяльності, з досягненням у такий спосіб оптимальної схеми розподілу потрібних наукових ресурсів. Проте вказана структура склалася фактично стихійно, за ініціативи окремих профільних фахівців, і не отримала своєї гідної формалізації, через що самих цих ресурсів виявилось недостатньо для охоплення більшої частини всього спектру фундаментальних проблем, вирішення яких необхідно для надання розроблюваним концептуальним засадам повноти та комплексності. Умовна формальність структури, зайнятої розробкою фундаментальних засад організації СІЗ АПВ стала однією з ключових вад її повноцінному доступу до процесу формування політики інформатизації української агропромисловості, нарівні із структурами по впровадженню відповідних заходів. У результаті, велику частку

фундаментальних питань організації СІЗ АПВ, які вона мала вирішувати, почала складати не перспективна, а поточна або, навіть, минула проблематика, що привело до зсуву в часі фази фундаментальних досліджень, коли її передування фазі прикладних розвідок або було відсутнім, або на стільки незначним, що отримані фундаментальні результати в своїй більшості втрачали актуальність.

Список використаних джерел та літератури

1. Анненков І., Криворучко І. Динаміка публікаційної активності з концептуальних питань організації інформаційного забезпечення галузей агропромислового виробництва України в 1991–2020 рр. *Історія освіти, науки і техніки в Україні*: мат-ли XVII Всеукр. конф. молод. учених і спец-ів. м. Київ, 19–20 трав. 2022 р. Вінниця: Твори, 2022. С. 371–374.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України за станом на 06 квітня 2022 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
3. Про вищу освіту. Закон України за станом на 15 травня 2022 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види: Терміни та визначення понять. Увед. 22.06.2015. Київ: ДП «УкрНДЦ», 2016. IV арк., 38 с.
5. Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України. Постанова ВАК України від 15 січня 2003 р. № 7-05/1 (поточна редакція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05_1330-03#Text
6. Установчі збори добровільного об'єднання громадян «Всеукраїнська спілка інформаційних фахівців АПК» (витяг з протоколу). *Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві*: зб. наук. праць / гол. ред. П. Т. Саблук. Київ: ІАЕ, 1999. № 1. С. 229.

References

1. Annienkov I., & Kryvoruchko I. (2022) Dynamika publikatsiynoyi aktyvnosti z kontseptual'nykh pytan' orhanizatsiyi informatsiynoho zabezpechennya haluzey ahropromysloвого vyrobnytstva Ukrayiny v 1991–2020 rr. [The dynamics of publication energies on conceptual issues of the organization of information providing of the agro-industrial production branches of Ukraine in 1991–2020]. *History of education, science and technique in Ukraine: Materials of the XVII All-Ukrainian Scientific Conference of Young Scientists and Specialists*. Vinnytsia [In Ukrainian].
2. Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist. Zakon Ukrayiny za stanom na 06 kvitnia 2022 r. [About scientific and scientific-technical activity. Law of Ukraine as of April 6, 2022]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05_1330-03#Text [In Ukrainian].

3. Pro vyshchu osvitu. Zakon Ukrayiny za stanom na 15 travnia 2022 r. [About higher education. Law of Ukraine as of May 15, 2022]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [In Ukrainian].

4. DSTU 3017:2015. (2016). Vydannia. Osnovni vydy: Terminy ta vyznachennia poniat [Edition. Main types: Terms and definitions of concepts]. Kyiv [In Ukrainian].

5. Pro pidvyshchennia vymoh do fakhovykh vydan, vnesenykh do perelikiv VAK Ukrayiny. Postanova VAK Ukrainy vid 15 sichnia 2003 r. № 7-05/1 (potochna redaktsiia) [On raising the requirements for professional publications included in the lists of the Supreme Administrative Court of Ukraine. Resolution of the Supreme Administrative Court of Ukraine of January 15, 2003, no. 7-05/1 (current version)] [In Ukrainian].

6. (1999). Ustanovchi zbory dobrovilnoho obiednannia hromadian «Vseukrainska spilka informatsiinykh fakhivtsiv APK» (vytiah z protokolu). [Constituent meeting of the voluntary association of citizens "All-Ukrainian Union of Information Workers of the Agro-Industrial Complex" (excerpt from the minutes)]. Information resources and their use in agro-industrial production. Kyiv [In Ukrainian].

Рецензенти:

С. С. Падалка, д. і. н., проф.;

Т. О. Шаравара, д. і. н., проф.

Надійшла до редакції: 09.12.2022 р.